Bygg- og anleggsteknikk

Utviklingsredegjørelse

2013/2014

Faglig råd for bygg- og anleggsteknikk

Innhold

1. Innledning ... 3
1.1 Beskrivelse av bygg- og anleggsnæringen ... 4
1.2 Nøkkeltall for utdanningsprogrammet ... 6
2. Felles temaer ... 8
2.1 Rekruttering og gjennomføring ... 8
2.2 Læreplasser ... 9
2.3 Arbeidsinnvandring og økt bruk av innleie ... 11
2.4 Praksiskandidater, ufaglærte og voksenlærlinger ... 12
2.5 TAF ... 14
2.6 Lærekrefter ... 15
2.7 Yrkesrelevans ... 15
2.8 Vurderingspraksis ... 16
2.9 Standardisering av kunnskapsnivå ... 17
3. Fagspesifikke saker ... 17
3.1 Treindustrifagene ... 17
3.2 Anleggsfagene ... 19
3.3 Øvrige fag ... 22
4. Veien videre ... 24
Vedlegg ... 27

1. Innledning

Faglig råd for bygg- og anleggsteknikk (FRBA) viser til bestillingen fra Utdanningsdirektoratet av 18. april 2013 og overleverer herved utviklingsredegjørelsen for 2013/2014. Rådet viser for øvrig til Meld. St. 20 *På rett vei* og stortingets innstilling og behandling, samt Solberg-regjeringens politiske plattform.[1] Det er viktig for oss at rådsarbeidet vårt har en forbindelse til regjeringens overordnede politikk på fagopplæringsområdet. Regjeringen sier i sin politiske plattform at kunnskap er viktig, og at den vil gjennomføre et yrkesfagsløft. Rådet slutter seg til dette. Skal bygg- og anleggsnæringen greie å levere mer komplekse bygg- og anleggsprosjekter i fremtiden, må næringen bygge på kunnskap også i produksjonsleddet.

Bestillingen fra Utdanningsdirektoratet er forankret i punkt 4 i mandatet for faglige råd, som slår fast at hvert råd skal levere en utviklingsredegjørelse to ganger per oppnevningsperiode. Redegjørelsen bør blant annet ta for seg ev. behov for nyetablering, omlegging og nedleggelse av utdanninger som hører til utdanningsprogrammet rådet har ansvar for. Formålet med redegjørelsen er å gi Utdanningsdirektoratet en samlet oversikt over endringer i en næring som kan ha betydning for opplæringstilbudet.

Vår redegjørelse har fire kapitler. I resten av dette kapittelet vil vi gjøre rede for de overordnede utviklingstrekkene i bygg- og anleggsnæringen og utdanningsprogrammet for bygg- og anleggsteknikk. I kapittel 2 ser vi nærmere på problemstillinger som er felles for fagene i utdanningsprogrammet. I kapittel 3 går vi inn på utviklingstrekk og særskilte utfordringer innenfor tre grupper av fag: anleggsfagene, treindustrifagene og øvrige fag. I kapittel 4 oppsummerer vi.

Vi ser behov for å iverksette flere endringer i utdanningsprogrammet, men vi kommer ikke til å presentere noen formelle endringsforslag i denne redegjørelsen. Det skyldes blant annet at forslagene våre ikke er gjennomarbeidet nok på det nåværende tidspunkt. Vi ønsker dessuten å ta den brede strukturdebatten i forbindelse med Utdanningsdirektoratets oppfølging av Meld. St. 20, som vi ser frem til å bli involvert i.[2] Et av tiltakene som ble varslet i meldingen omhandler tilbudsstrukturen. Der står det at "departementet vil styrke kvaliteten på og relevansen av fag- og yrkesopplæringen ved å gjennomgå tilbudsstrukturen i samarbeid med partene i arbeidslivet"[3]. Vi vil bearbeide endringsforslagene våre og presentere dem i endelig form i forbindelse med oppfølgingen av dette tiltaket.

I utviklingsredegjørelsen vil vi primært peke på problemstillinger som hører naturlig inn under ansvarsområdet til Utdanningsdirektoratet og Kunnskapsdepartementet, men vi vil også ta opp problemstillinger av en mer makroøkonomisk og internasjonal karakter. Disse kan ikke utdanningsmyndighetene ta mål av seg å gjøre noe med alene. Vi velger likevel å ta dem med fordi vi mener at man må kjenne til rammebetingelsene for bygg- og anleggsnæringen hvis man skal greie å utforme en god utdanning for næringen.

---

[1] Regjeringsplattformen er tilgjengelig her: http://www.hoyre.no/filestore/Filer/Politikkdokumenter/plattform.pdf
[2] Utdanningsdirektoratet venter på oppdragsbrev fra Kunnskapsdepartementet som vil fastsette rammene for dette oppfølgingsarbeidet.
[3] Meld. St. 20 (2012 – 2013) *På rett vei* kan lastes ned her: http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/regpubl/stmeld/2012-2013/meld-st-20-20122013.html?id=717308

Begreper:

- I redegjørelsen vil vi bruke benevnelsen *bygg- og anleggsnæringen* når vi omtaler hele næringen.
- Vi vil bruke benevnelsen *byggebransjen* når vi omtaler forhold som kun har med bygg å gjøre, og *anleggsbransjen* når vi når vi tar opp forhold som kun gjelder anlegg.

1.1 Beskrivelse av bygg- og anleggsnæringen

Bygg- og anleggsnæringen vil i årene som kommer stå overfor en rekke nye krav og utfordringer. Klimaendringer med mer nedbør og ekstremvær vil stille nye krav til utforming og kvalitet i bygg og anlegg. Det gjør det nødvendig å øke produktiviteten og sørge for at det blir færre feil i produksjonen. Næringen må også tilpasse seg nye tekniske krav og strengere standarder for energibruk i bygg. Virksomhetene vil i tillegg ta i bruk ny datateknologi, for eksempel bygningsinformasjonsmodellering, BIM[4], og mer av byggingen vil bli industrialisert. Dette vil påvirke samhandling, involvering og organisering av produksjonen innenfor både bygg og anlegg. Produksjonen må organiseres som en lang produksjonslinje hvor alle fagene er avhengige av hverandre. Den enkelte aktør må komme inn i produksjonen på rett tidspunkt med riktig forståelse av egen og andres rolle. Dette krever en annen tenkemåte og holdning i alle ledd i næringen enn det man tradisjonelt har vært vant til. Produksjonsplanlegging, samarbeid, samhandling og logistikk vil få økt betydning. Ikke minst vil dette være viktig for offentlig sektor, som etterspør ca. 40 prosent av næringens produksjon hvert år.

Bygningsmassen i Norge fornyes med mellom 1 og 1,5 prosent hvert år. Det betyr at den største delen av verdiskapingen innenfor byggebransjen skjer i eksisterende bygningsmasse. Det er i den eksisterende bygningsmassen det er størst potensial for energieffektivisering, blant annet. Samtidig skal det bygges om lag 30 000 nye boliger i året, samt nødvendig antall kontorbygg og produksjonslokaler.

Innenfor anleggsbransjen er det de årlige statsbudsjetter som legger premissene for aktiviteten. I Nasjonal transportplan 2014 – 2023 (Meld. St. 26 (2012-2013)) har Samferdselsdepartementet lagt føringer for de planlagte investeringene og aktivitetene i planperioden. Det skal bygges et stort antall nye veier, jernbanen skal bygges ut, og vedlikeholdsetterslepet skal tas igjen. Beregninger fra Norsk Vann viser at investeringsbehovet innenfor vann og avløpssektoren er stort i årene fremover. Estimert investeringsbehov for å komme fra akseptabel 2012-standard til akseptabel 2030-standard vil være på om lag 290 milliarder kroner. I den samme perioden vil det være behov for å ta igjen et etterslep på om lag 200 mrd. kr.[5] I tillegg kommer de årlige behov for løpende vedlikehold.
I 2013 omsettes det i næringen innenfor utførende sektor for nesten 350 milliarder kroner, og det er om lag 212 000 medarbeidere i bedriftene. Innenfor utførende sektor er det om lag 30 000 foretak

[4] Bygningsinformasjonsmodellering (BIM) er betegnelsen på digitale 1:1-modeller av bygg. BIM finnes for hvert av fagområdene bygg, struktur, elektro, VVS, rør og så videre, og man kan også kombinere slike modeller til tverrfaglige BIM.
[5] Norsk Vann (2013): *Investeringsbehov i Vann og avløpssektoren.* Rapporten er tilgjengelig her: http://norskvann.no/images/torilh/toril_pdf/Rapport_B17_2013.pdf

registrert i Brønnøysundregistrene. Her er de aller fleste små bedrifter, og en rekke er enkeltpersonsforetak. Ifølge Kommunal- og moderniseringsdepartementet er BAE-næringen (bygg, anlegg og eiendom) landets største næring målt i antall bedrifter. Hele 33 prosent av alle bedrifter i Norge er BAE-bedrifter. BAE-næringen er landets nest største målt i verdiskaping og i antall sysselsatte. BAE-næringen omsatte for ca. 600 milliarder kroner i 2009, noe som utgjorde ca. 13 prosent av den totale omsetningen i norsk næringsliv det året.[6] Hovedtallene for 2013 i utførende ledd er ført opp i tabell 1 nedenfor.

Tabell 1: Nøkkeltall for bygg- og anleggsnæringen (i milliarder kroner og tusen ansatte)[7]

	2011	2012	2013
Investeringer i nye boliger	53,6	59,7	62,3
Investeringer i boliggarasjer	6,6	6,5	6,3
Investeringer i næringsbygg	58,4	58,5	60,0
Investeringer i fritidsbygg	10,9	10,6	10,6
Renovering, ombygging og tilbygg	123,1	130,0	134,0
Anleggsinvesteringer	55,3	60,9	66,7
Vedlikehold av anlegg	26,7	27,4	27,3
I alt	334,6	353,6	367,3
Sysselsatte i bygg	154,1	155,6	157,6
Sysselsatte i anlegg	36,3	38,4	40,2

Bygg- og anleggsnæringens karakter tilsier at nesten uansett hvilken størrelse bedriften eller oppdraget har, vil hver enkelt del av arbeidet brytes ned til mindre oppgaver. Oppgavene blir ivaretatt av arbeidslag av varierende størrelse, fra en til to personer og oppover. Den som skal delta i produksjonen, må være selvstendig og ha høy faglig kompetanse for å kunne planlegge eget arbeid, samarbeide med produksjonslagene i de andre fagene, samt følge opp kravene til HMS og kvalitet. Digital kommunikasjons- og informasjonsteknologi vil i fremtiden sette produksjonsarbeiderne i stand til å administrere eget arbeid i større grad enn i dag. Dette er produktivitetsfremmende, og det er det som vil utgjøre vårt konkurransefortrinn i fremtiden.

Fagteori og fagutførelse må gå hånd i hånd dersom man skal få en relevant utdanning. Derfor må læreplanene yrkesrettes, og fellesfagene og fagteorien må tilpasses lærefaget. Fagene og utdanningene må være dynamiske nok til å svare på de endringer og utfordringer som skjer i næringen, enten det gjelder krav knyttet til energi, miljø, klima og transport eller innføring av ny teknologi som for eksempel BIM, Lean Construction[8], NoDig og styrt boring[9]. Utdanningene må i

[6] Meld. St. 28 (2011-2012) *Gode bygg for eit betre samfunn – Ein framtidsretta bygningspolitikk.* Meldingen er tilgjengelig her: http://www.regjeringen.no/pages/37918068/PDFS/STM201120120028000DDDPDFS.pdf

[7] Prognosesenteret : *Prognoser bygg og anleggsmarkedet 2013, 2014, 2015*

[8] Lean Construction er en metode for effektiv planlegging og drift av prosjektbasert produksjon.

[9] NoDig er en fellesbetegnelse på ledningsfornyelse med minimal eller ingen graving. Dette skjer ved å presse rør fremover under bakken ved hjelp av hydrauliske jekker. Metoden brukes ved rørfornying, men kan også benyttes til nye V/A-traseer. Styrt boring er retningsstyrt boring i løsmasser. Dette skjer ved at det bores med en borestreng med et pilothode som inneholder en sonde som borer mot "målet". Når borestrengen med pilothodet har nådd målet, byttes pilothodet ut med en borkrone som er større enn det røret som skal trekkes tilbake til opprinnelsespunktet. Styrt boring brukes spesielt i urbane strøk hvor det skal etableres kabel- og ledningstraseer uten at det skal graves grøfter.

samarbeid med næringen være en motor for forbedring for å møte disse utfordringene og bidra til økt kvalitet og produktivitet.

1.2 Nøkkeltall for utdanningsprogrammet

Figur 1 viser utviklingen i søkertall fra og med 2006 og frem til i dag. Søkningen til bygg- og anleggsteknikk gått opp frem til 2006, men deretter bratt ned til 2009. Fra 2009 og frem til i dag har søkningen vært relativt stabil, men med en svak nedgang siste år. Det samme mønsteret ser vi på søkere til Vg2, se tabell 2. Her var det en tilsvarende knekk i søkertall fra 2009 til 2010. Antall søkere til byggteknikk har sunket gradvis, fra 3747 i 2007 til 2384 i 2013. Søkere til anleggsteknikk øker jevnt, fra 596 i 2007 til 828 i 2013. Til tross for at Vg2 i bygg- og anleggsteknikk totalt sett mistet nær 1000 søkere fra 2009 til 2010, økte altså antallet søkere til anleggsteknikk.

Figur 1: Søkere til bygg- og anleggsteknikk 2006 - 2013[10]

Antallet søkere til læreplass har gått gradvis ned, fra 3504 i 2008 til 2847 i 2013. Nedgangen er imidlertid ikke like tydelig som for Vg1 og Vg2. Nedgangen har vært størst i tømrerfaget, som er det desidert største faget. Antallet søkere til læreplass i tømrerfaget har imidlertid gått noe opp fra 2011 til 2013. Søkere til anleggsmaskinførerfaget økte fra 313 til 363 fra 2012 til 2013. Antall søkere til læreplass i murerfaget har gått ned fra 266 i 2008 til 110 i 2013, og er dermed mer enn halvert. Totalt ble det inngått 3343 nye lærekontrakter i 20 lærefag innenfor bygg og anlegg i 2012. Tømrerfaget utgjorde 47 prosent av nye lærekontrakter i 2012. Antallet kontrakter i tømrerfaget har gått noe ned de siste tre årene, fra 1848 i 2010 til 1585 i 2012.

I mange av lærefagene innenfor bygg- og anleggsteknikk avlegger et flertall fag-/svenneprøve som praksiskandidat. Ser vi på fagene i Kunnskapsløftet, er andelen høyest i steinfaget og renholdsoperatørfaget, der nær 100 prosent tok fagbrev som praksiskandidat. Andelen praksiskandidater er også høy i industrimalerfaget, isolatørfaget og asfaltfaget, som alle ligger på

[10] Kilde: Udirs statistikk over søkere til BA-utdanningen (vedlegg til bestillingen fra Utdanningsdirektoratet av 18. april 2013)

rundt 80 prosent. Totalt er 37 prosent av fag- og svenneprøvene i bygg- og anleggsteknikk avlagt av praksiskandidater. At andelen praksiskandidater er høy, gir noen utfordringer når det gjelder å følge utviklingen i disse fagene. En stor gruppe av utdannete fagarbeidere finner vi hverken når vi ser på nye kontrakter eller på antallet søkere til læreplasser.

Tabell 2: Nøkkeltall for utdanningsprogrammet

	2010	2011	2012	2013
Antall søkere til Vg1	4261	4304	4223	4062
Antall søkere til programområder på Vg2	4290	4105	4024	4076
Antall personer som har søkt om læreplass*	3055	2834	2849	2847
Nye lærekontrakter	3663	3636	3343	
Antall personer som tar fagopplæring i skole**	109	139		
Løpende lærekontrakter	7679	7747	7528	
Nye opplæringskontrakter (lærekandidater)	115	143	126	
Antall som har avlagt fag/svenneprøve	4929	4936	5100	
Resultater andel bestått (i prosent)	91	91	92	
Andel oppnådd fag- svennebrev etter fire år*** (prosent)			75	
Antall personer som har valgt påbygg etter Vg2 ****		485		
Andel personer som har valgt påbygg etter Vg2 (prosent)	16	12		

*Alle søkertall er søkere per 1.3. Søkere til læreplasser inkluderer dem som søker læreplass gjennom Vigo, ikke dem som skaffer læreplass på egenhånd. **Tall per skoleår. 2010/2011. 2011/2012. Vi har ikke tall for 2012/2013. Tallene er fra resultatfilen. Elevtellingen per 1.10 er for tidlig for å få gode tall for fagopplæring i skole. ***Ny indikator. Andel nye lærlinger i 2008 som har oppnådd fagbrev etter fire år. Kun kunnskapsløftet. ****Finnes i skoleporten. Vi har kun antall for 2011. Ellers andeler. Tall for overgang 2012 ikke klar. : Tall under publiseringsgrense

Ca. 53 prosent av elevene som begynte på Vg1 bygg- og anleggsteknikk i 2006, var registrert med gjennomført og bestått utdanning fem år senere. Det er litt lavere enn snittet for de yrkesfaglige utdanningsprogrammene.[11]

75 prosent av dem som var nye lærlinger i 2008, har oppnådd fag- eller svennebrev etter fire år. Det er litt under snittet på 79 prosent. 12 prosent valgte påbygg til generell studiekompetanse etter Vg2 i 2011. Det er et stykke under snittet på yrkesfag, som er på 21 prosent.

Andelen som består fag- og svenneprøven, var i 2012 på 92 prosent, som er på nivå med snittet for de andre utdanningsprogrammene. Andelen er lavest i malerfaget, der 85 prosent består.

Fagopplæringen generelt og utdanningsprogrammet for bygg- og anleggsteknikk står overfor en rekke utfordringer. FRBA er særlig opptatt av kompetansesituasjonen i skoleverket og problemene som følger av at stadig færre ungdommer søker seg til våre fag. Formidlingen av læreplasser er heller ikke god nok. Generelt ser man at om lag en fjerdedel av BA-elevene som søker læreplass, ikke får det. Disse tallene har vært stabile i flere år, men varierer innenfor de enkelte bransjene. Årsakene til at elever ikke får læreplass er mange og sammensatte. Vi vil drøfte disse problemstillingene og flere andre i kapittel 2.

[11] Kilde: Udir/Skoleporten, gjennomføringstabellen. Tabellen er tilgjengelig her: http://skoleporten.udir.no/

2. Felles temaer

I dette kapittelet vil vi se nærmere på utviklingstrekk og problemstillinger som angår alle fagene i utdanningsprogrammet.

2.1 Rekruttering og gjennomføring

Rekrutteringssituasjonen i næringen er utfordrende. Generelt sett sliter hele næringen med rekrutteringen, og mange av de små fagene er spesielt hardt rammet.

Høsten 2013 publiserte Statistisk sentralbyrå en fremskriving av etterspørsel etter arbeidskraft fordelt på utdanninger frem mot 2030. Denne viser en spesielt stor vekst i behovet for fagutdannede og et økende gap mellom tilbud og etterspørsel, gitt antallet som i dag tar fag-/svennebrev. For høyskole- og universitetsutdannede viser fremskrivningene en bedre balanse mellom tilbud og etterspørsel, selv om behovet også her er økende.[12] Utdanningssystemet må ta høyde for dette i planleggingen av utdanningstilbudet.

Behov for faglært arbeidskraft vil være stort i bygg- og anleggsnæringen også på kortere sikt. En rapport som Fafo har utarbeidet på oppdrag fra BNL og Entreprenørforeningen - Bygg og Anlegg (EBA) i 2010, viser at næringen vil trenge 9000 nye medarbeidere hvert år frem mot 2020 dersom veksten i bygg- og anleggsnæringen fortsetter.[13, 14] Hvis veksten holder seg stabil eller avtar, vil behovet bli lavere. Næringen forventer vekst i perioden, men arbeidskraftsbehovet vil være meget stort også om veksten skulle vise seg å bli lavere enn ventet. BNL har analysert tallene fra Fafo, og BNL antar at rekrutteringsbehovet fordeler seg med om lag 75 prosent på fagarbeidere og 25 prosent på ingeniører og fagskoleingeniører. Med litt runde tall vil næringen ha behov for rundt 7000 nye fagarbeidere hvert år. Antallet kandidater som årlig fullfører og består fagutdanningen innen bygg- og anleggsteknikk hvert år er ikke er tilstrekkelig for å møte næringens rekrutteringsbehov.

Tabell 3: Antall nye lærekontrakter (både R94 og KL) 2005 – 2011[15]

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bygg- og anleggsteknikk	4320	4678	4669	4152	3122	3639	3635

Søkertallene til Vg1 har vært forholdsvis stabile de siste fire årene. I overkant av 4000 personer har hvert år søkt om plass. Det er for få til å dekke etterspørselen etter fagarbeidere i bygg- og

[12] SSB (2013): *Framskrivninger for tilbud og etterspørsel etter arbeidskraft med ulike utdanninger.* Rapporten er tilgjengelig her: http://ssb.no/forskning/makrookonomi/makrookonomiske-analyser/framskrivninger-for-tilbud-og-ettersporsel-etter-arbeidskraft-med-ulike-utdanninger

[13] Fafo-rapport 2010:25 *Arbeidstakere i byggenæringen – Hvem er de, hvor kommer de fra og hvor går de?* Rapporten er tilgjengelig her: http://www.fafo.no/pub/rapp/20169/20169.pdf

[14] Fafo-forskerne skriver følgende om forutsetningene de har til grunn for denne fremskrivningen: I 2009 vokser sysselsettingen med 1 prosent. I perioden 2010 til 2014 legger vi den gjennomsnittlige sysselsettingsveksten i nasjonalregnskapet for perioden 1998-2008 på 2,5 prosent per år til grunn. I perioden 2015-2017 legger vi inn en byggeboom med en vekst på 4 prosent per år. Fra 2018 og ut perioden legger vi igjen den gjennomsnittlige vekstraten fra nasjonalbudsjettet på 2,5 prosent per år til grunn. Til sammen øker sysselsettingen med 40 prosent i perioden 2008-2020. (se Fafo-rapport 2010:25, s. 42)

[15] NIFU (2013): *Om potensialet for å få bedriftene til å ta inn flere lærlinger – En kartlegging av norske bedrifters vurdering av lærlingordningen.* S. 24. Rapporten er tilgjengelig her: http://www.nifu.no/files/2013/01/NIFUarbeidsnotat2012-10.pdf.

anleggsnæringen. Praksiskandidater sørger for et kjærkomment påfyll av kvalifiserte medarbeidere til næringen, men totalt sett er tallene likevel for lave (se kapittel 2.4 for en diskusjon om hva som bør gjøres for å rekruttere enda flere praksiskandidater).

Tabell 4: Antall personer som har gått opp til fag-/svenneprøve, etter kandidattype. 2012[16]

	2012
Lærlinger/elever under 25 år	2803
Lærlinger/elever over 25 år	384
Praksiskandidater	1913
I alt	5100

5100 personer gikk opp til fag- eller svenneprøve i 2012. I 2010 og 2011 var tilsvarende tall henholdsvis 4929 og 4936. 4682 av kandidatene som gikk opp til fag- eller svenneprøve i 2012, bestod prøven. Tilsvarende tall for 2010 og 2011 var henholdsvis 4472 og 4512. Når utdanningssystemet ikke greier å uteksaminere mer enn vel 4500 fagarbeidere innen bygg- og anleggstekniske fag i løpet av ett år, får bedriftene i næringen store problemer med rekrutteringen.

Gjennomføringstallene er ikke tilfredsstillende. Vi mister for mange underveis. Som vi så i forrige kapittel, ligger gjennomføringen (normert tid + to år) innen bygg- og anleggstekniske fag på 60 prosent. FRBA mener at dette tallet er for lavt. Visjonen må være at alle skal gjennomføre valgt utdanning.

2.2 Læreplasser

Det er viktig at de to læringsarenaene integreres. Skole og bedrift må utfylle hverandre i opplæringsløpet slik at opplæringen er relevant på begge arenaer. Uten en fungerende lærlingordning er det umulig å utvikle en produktiv og kompetansedrevet bygg- og anleggsnæring.

Til tross for at mange av bedriftene i næringen deltar i opplæringen av nye fagarbeidere, står likevel om lag en fjerdedel av alle som årlig søker om læreplass innen bygg- og anleggstekniske fag, uten læreplass. Dette tallet har vært stabilt i flere år.[17]

Årsakene til at en fjerdedel av søkerne ikke får læreplass, er sammensatte. Elevene som får tilbud om Vg3 i skole som et alternativ til læretid i bedrift, har som regel svakere skoleresultater og høyere fravær enn elever som får læreplass.[18] Noe av forklaringen på at 25 prosent av søkerne står uten læreplass, kan derfor være at bedriftene ikke er fornøyd med kvalifikasjonene deres, og av den grunn velger å la være å ta dem inn som lærlinger. Det er imidlertid verd å merke seg at andelen som tar

[16] Kilde: BNL (tall levert av Udir)

[17] Udir (2013): Tabeller – søkere og godkjente lærekontrakter per 1. desember 2013. Tabellene er tilgjengelig her: http://www.udir.no/Tilstand/Analyser-og-statistikk/Fag--og-yrkesopplaring/Sokere-og-godkjente-kontrakter/Sokere-til-lareplass-og-godkjente-kontrakter-2013/

[18] Meld. St. 20 (2012 – 2013) *På rett vei*. Meldingen er tilgjengelig her: http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/regpubl/stmeld/2012-2013/meld-st-20-20122013/7/6/2.html?id=717424

Vg3 i skole er svært liten. Kun 3,7 prosent av kandidatene som begynte på Vg3 i 2011, tok Vg3 i skole (se tabell 2). Dette tyder på at en reell mangel på læreplasser er den viktigste forklaringen på at 25 prosent av søkerne ikke får innpass. Denne mangelen kan igjen skyldes at skolene har tatt inn flere elever på et utdanningsprogram enn det lokale næringslivet har mulighet til å ta inn som lærlinger. Det kan også skyldes at bedriftene bevisst lar være å ta inn lærlinger fordi de oppfatter det som en konkurranseulempe i dagens marked.

Når det gjelder tilgangen på læreplasser er det forskjeller innenfor utdanningsprogrammet, og i hovedsak går det et skille mellom de anleggstekniske fagene og bygg-/KEM fagene.

Andelen som ikke får læreplass innenfor anleggsfagene, er svært liten. Dette skyldes i stor grad mangel på lærlinger til anleggsbransjen, og mange bedrifter som ønsker å ta inn lærlinger.
Det er god søkning til de skoleplasser som finnes, men dimensjoneringen etter anleggsbransjens behov og elevers ønsker er ikke ivaretatt godt nok i de enkelte fylkeskommuner.

Mange bedrifter i byggebransjen har erfart at det er en konkurranseulempe å ha lærlinger. Fra medlemsundersøkelser vet BNL at til og med bedrifter som har hatt lærlinger i 50 år, velger å slutte. Disse bedriftene oppfatter det som en konkurranseulempe fordi lærebedrifter ikke etterspørres i markedet.

Det er viktig at det er best mulig samsvar mellom inntak i skolen og det antallet læreplasser som bedriftene har mulighet til å stille til disposisjon. Samtidig må arbeidslivet til enhver tid se på fagutdanning og lærlinger som en investering i fremtidig kvalifisert arbeidskraft, uansett om konjunkturer går noe opp eller ned. Offentlig sektor har en unik mulighet til å påvirke bedriftene til å ta samfunnsansvar og gi tilbud om opplæring også i nedgangstider. Siden offentlig sektor bestiller 40 prosent av næringens produksjon hvert år, kan det offentlige som byggherre stille krav til kvalifikasjoner i produksjon og læreplasser i det enkelte prosjekt. Dette vil være den viktigste enkeltdriver for å skaffe nok læreplasser. I det følgende vil vi beskrive hvordan det kan gjøres, og gi noen eksempler på tiltak som store aktører i bygg- og anleggsnæringen har iverksatt på eget initiativ.

Kravet om å være lærebedrift i en offentlig kontrakt må følges nedover i kontraktskjeden. I bygg- og anleggsnæringen er det i dag ikke uvanlig med flere enn fem ledd i kontraktskjeden. Statens vegvesen og Veidekke har nå bestemt at de ikke skal ha flere ledd i kontraktskjeden enn to til tre. Jernbaneverket og Statsbygg har også lagt inn begrensning med to underentreprenører.[19,20] Dette vil gjøre det lettere for hovedentreprenøren å etterleve et krav om å ha lærebedrifter i sin kontraktskjede.

Statens vegvesens Håndbok 066 ble revidert i 2013, og det ble da lagt inn begrensninger som gjør at en hovedentreprenør ikke kan ha mer enn to ledd med underentreprenører i gjennomføringen av et prosjekt. I håndboken står blant annet følgende:

Entreprenøren plikter å gi byggherren informasjon om underentreprenørenes økonomi, finansielle stilling, kapasitet og tekniske kompetanse, inklusive dokumentasjon på registreringer

[19] Kilde: Jernbaneverket: http://www.jernbaneverket.no/no/Nyheter/Nyhetsarkiv/2014/Jernbaneverket-begrenser-antall-ledd-med-underentreprenorer/ - lest 14.3.2014
[20] Kilde: Statsbygg: http://statsbygg.no/en/Aktuelt/Nyheter/Kun-to-underleverandorer/ - lest 14.3.2014

(Brønnøysundregisteret, autorisasjon for arbeider etc.) som er nødvendig for at byggherren skal kunne vurdere spørsmål om godkjennelse. Videre skal entreprenøren klarlegge om valgte underentreprenør vil utføre alt arbeid selv, eller om denne planlegger ytterligere ledd under seg. Ytterligere ledd under seg begrenses til ett ledd med mindre annet er spesielt avtalt med byggherren. Entreprenøren skal videreføre alle aktuelle krav i denne kontrakten til underentreprenørene.[21]

I tillegg har Statens vegvesen lagt til rette for en ekstra lønnskompensasjon for lærlinger brukt på veiprosjekter i Statens vegvesens regi.

Veidekke Entreprenør AS offentliggjorde den 12. november 2013 at de innfører maksimum to ledd med underentreprenører:

For å bedre oversikten og hindre at våre prosjekter blir involvert i slik aktivitet innfører Veidekke Entreprenør AS nå bestemmelse om maks to nivåer av underentrepriser, sier administrerende direktør Dag Andresen i Veidekke Entreprenør. Dette betyr at en valgt underentreprenør ikke kan sette bort oppgaver mer enn ett ledd fra seg selv. Arbeidet med å gjennomføre de nye rutinene er allerede i gang. - De nye bestemmelsene skal gjelde for fremtidige kontraheringer, og de skal gjelde for hele Veidekke Entreprenør.[22]

FRBA mener at dette er en riktig vei å gå.

Lærlingklausulen finnes allerede, men håndhevelsen er ikke god nok. Det er vanlig å bruke lærlingklausulen ved offentlige innkjøp, men innkjøper stiller sjelden krav om at oppdragstaker skal bruke lærlinger i det enkelte prosjekt. FRBA mener at det offentlige bør skjerpe kravet slik at tilbydere må være godkjent lærebedrift og planlegge å ha lærling i produksjonsleddet for å kunne vinne en anbudsrunde.[23] Ordningen må også være gjennomgående. Alle entreprenører og underentreprenører må være godkjent lærebedrift og ha lærlinger tilknyttet det enkelte prosjekt.

Skal systemet ha nok læreplasser til disposisjon, er det meget viktig at rammebetingelsene for bedriftene er slik innrettet at bedriftene velger å være lærebedrift. Lærlingtilskuddet bør heves slik at det tilsvarer tilskuddet skolene får.

2.3 Arbeidsinnvandring og økt bruk av innleie

Misforholdet mellom behovet for arbeidskraft i en voksende bygg- og anleggsnæring, og det synkende antallet norske ungdommer som velger fagutdanning, har det siste tiåret funnet sin løsning i arbeidsinnvandring fra hovedsakelig de andre nordiske landene og Polen/Baltikum. Dominerende praksis ser ut til å være at faste stillinger gis til skandinaviske statsborgere, mens korte kontrakter går til personer med en annen landbakgrunn. Mange arbeidsinnvandrere har fagutdanning og/eller

[21] Kilde: Statens vegvesens håndbok 066: http://voffweb.net/bransje/dkmal2014/xxxx-C2-Spesielle_kontraktsbestemmelser_for_Statens_vegvesen-20130930.pdf - lest 6.1.2014

[22] Kilde: Veidekke: http://no.veidekke.com/nyheter-og-media/presserom/article86927.ece - lest 6.1.2014.

[23] Forutsetningen må selvsagt være at det finnes lærlinger bedriften kan rekruttere. Utfordringen vil for anleggsbransjens bedrifter være at de ikke får tilgang på lærlinger, selv om de ønsker dette, se diskusjon om mangel på skoleplasser i Vg2 anleggsteknikk i kapittel 3.2.1.

yrkespraksis fra hjemlandet, men det har vært satset lite på å forsyne migrantarbeidstakerne med fagkompetanse tilpasset norske forhold og standarder. For de ikke-skandinaviske er språket et viktig hinder for å kunne tilegne seg norsk fagkompetanse. Bakgrunnen fra en mindre egalitær og mer autoritær ledelses- og bedriftskultur medfører også utfordringer. Resultatet har blitt en endring i store deler av byggevirksomheten. Mange bedrifter har gitt opp å oppnå produktivitet og kvalitet med egne fagarbeidere, og har endret strategien til å oppnå konkurransedyktige anbudspriser ved å presse ned lønnskostnadene med oppsplitting og innleie i et voksende mer eller mindre seriøst underentreprenørmarked. Det forutsetter flere til å administrere og kontrollere og er følgelig mindre effektivt. I tillegg hindrer det utviklingen av kompetanse og innovasjon i produksjonen og har gitt næringen et dårlig renommé. Brekke, Røed og Schøne (2013) har funnet en negativ sammenheng mellom endringene innvandringen har ført til for bygg- og anleggsnæringens arbeidsmarked og tilstrømningen til næringens utdanninger. Ifølge forskerne skyldes dette i større grad endringer i elevenes valg enn i arbeidsgiveres rekruttering.[24]

Økende bruk av innleie skaper noen utfordringer blant annet for lærlingordningen. En lærebedrift må ha en faglig ansvarlig som har nødvendig faglig kompetanse innenfor den læreplanen det skal gis opplæring i. Dersom man baserer seg på innleie og midlertidig arbeidskraft, blir det vanskeligere å ivareta slike oppgaver. Hvis utviklingen fortsetter i samme spor og stadig flere bedrifter baserer seg på innleid arbeidskraft, vil beholdningen av lærebedrifter derfor minke. Det er alvorlig siden vi allerede i dag mangler læreplass til om lag en fjerdedel av søkerne.[25]

Profesjonelle oppdragsgivere, offentlige og private byggherrer og entreprenører, bør ut fra egeninteresse for fremtidig produktivitet og kvalitet utforme sine anbud og kontrakter slik at fagkunnskap i alle ledd blir en forutsetning for å få oppdrag. For å sikre rekruttering av fagarbeidere, må oppdragsgiverne forutsette at oppdragstaker inkluderer lærlinger i gjennomføringen av større oppdrag.

Tall fra SSB tall viser at 70-80 prosent av arbeidsinnvandrerne blir her lenge. Arbeidsinnvandrere bør få tilbud om norskopplæring og annen utdanning på bakgrunn av en realkompetansevurdering. Vi vil gå nærmere inn på dette i neste kapittel.

2.4 Praksiskandidater, ufaglærte og voksenlærlinger

Rekruttering av voksne til lærlingordningen (voksenlærlinger) kan bidra til å dekke noe av etterspørselen etter fagutdannet arbeidskraft i årene som kommer. I dette kapittelet vil vi se nærmere på forbedringspotensialet til to ordninger som finnes for voksne som ønsker å ta fagopplæring: voksenlærling- og praksiskandidatordningen. Vi vil foreslå en tiltakspakke hvis målsetting er å heve og formalisere kompetansen til de mange ufaglærte som jobber i næringen.

Statistikken viser tydelig at noen fag er ungdomsfag, mens andre primært tiltrekker seg voksne søkere. Per i dag er ikke tilbudet til voksne godt nok. FRBA mener at myndighetene skal legge til rette for at alle som vil ta et fag, skal få mulighet til å ta det, uavhengig av alder. Vi tror at langt flere

[24] Kilde: Artikkel i bladet "Søkelys på arbeidslivet" 3/2013
[25] Kilde: Udir. Statistikken er tilgjengelig her: http://www.udir.no/Tilstand/Analyser-og-statistikk/Fag--og-yrkesopplaring/Sokere-og-godkjente-kontrakter/Sokere-til-lareplass-og-godkjente-kontrakter-2013/

voksne vil være interessert i å ta en formell utdanning innen bygg- og anleggsfagene hvis myndighetene etablerer bedre ordninger for det. Det gjelder både ufaglærte som allerede jobber i næringen og andre voksne som ønsker å jobbe der.

Utviklingen i bygg- og anleggsnæringen fordrer mer teoretisk/kunnskapsbasert kompetanse. Hvis næringen skal fortsette å være produktiv, må den satse på kompetanse. Dette vil kunne gjøre næringen interessant for unge voksne og voksne som en karriere nummer to etter annen utdanning, både på videregående og høyere nivå. Det er positivt fordi det vil bidra til å imøtekomme rekrutteringsbehovet.

En praksiskandidat er en privatist i yrkesfag som har nødvendig yrkespraksis, men som mangler teori for å få fag-/svennebrev.[26] Personer med mer enn fem års relevant praksis kan melde seg opp til fag-/svenneprøve som praksiskandidat når de har bestått en yrkesteoretisk eksamen (jf. opplæringslovens § 3-5 jf. forskrift til opplæringsloven § 3-55 og kap. 11 om særskilte regler for fagopplæringen). Praksiskandidatene får normalt ikke tilbud i skolen, og det er ikke etterspurt i nevneverdig grad heller. Men de må få det ved behov.

Bygg- og anleggsnæringen sysselsetter en stor andel ufaglærte. Næringen sysselsetter også en stor andel arbeidsinnvandrere, og mange av disse er definert som ufaglærte (se kapittel 2.3). Ordningene vi har for voksne som ønsker å formalisere kompetansen, er ikke tilpasset utenlandske arbeidstakere. Disse arbeidstakerne bør få tilbud om norskopplæring og samfunnsfag i tillegg til realkompetansevurdering.

Myndighetene må legge til rette for livslang læring ved å skape og synliggjøre karriereveier, for eksempel ved å innføre et praksiskandidatløft (se tekstboks). Det handler om å løfte dem som er bransjen i dag som mangler formell kompetanse.

Praksiskandidatløftet

Forsommeren 2013 foreslo BNL å innføre et praksiskandidatløft på 10 millioner kroner årlig. Midlene skal brukes til å sette fokus på praksiskandidatordningen. Det skal være et løft for dem som er i næringen i dag, både norske arbeidstakere og arbeidsinnvandrere.

Tanken er at kandidaten først skal fylle ut en selvangivelse (navn, skole/ utdanningsbakgrunn, praksis, arbeidsoppgaver han har hatt). Deretter skal han intervjues på sitt eget språk av en fagperson for å verifisere informasjonen i selvangivelsen.

Ut fra det gjør man en vurdering av kvalifikasjonene til personen versus de norske fagkravene i angjeldende fag. Ved differanse skal personen få tilbud om kvalifisering slik at han kan gå opp til fag- svenneprøve.

BNL mener at praksisløftet skal gjennomføres i offentlig regi i samarbeid med bedrift, og at systemet utvikles i samarbeid med partene. Organisasjonen ser for seg at fylket skal gi den undervisningen kandidaten mangler.

Fellesforbundet har støttet forslaget.

Voksenlærlingordningen er for lite brukt. Det er en veldig bra ordning for personer som har jobbet en tid som ufaglært, og ordningen fungerer også godt for bedriftene som deltar i den. I rørleggerbransjen er den svært populær. Det kan se ut som om voksenlærlinger i noen grad stjeler

[26] Kilde: Nettstedet utdanning.no: http://utdanning.no/tema/hjelp_og_veiledning/praksiskandidat

læreplasser fra ungdom, og det er en utfordring. Det er kanskje særlig tilfelle i rørleggerfaget. Derfor er det viktig å rekruttere langt flere lærebedrifter, samtidig som man bygger ut ordningene for voksne. Vilkårene for å bli lærebedrift må bli så gode at flere vil bli lærebedrift.

Bedrifter som tar inn lærlinger, har krav på et tilskudd. Tilskuddssatsen avhenger av om lærlingen har rett til opplæring eller ikke.[27] Basistilskudd I gis til lærling eller lærekandidat for ett år med fulltidsopplæring. Satsen varierer i 2014 fra 4852 til 7278 kroner per måned alt etter hvilken opplæringsmodell lærlingen følger. Det gis ikke tilskudd for verdiskapingsdelen, men tilskuddet fordeles jevnt over hele læretiden i bedrift. Basistilskudd II gis til bedrifter som har inngått lærekontrakter med lærlinger som har fylt 21 år og som har full opplæring i bedrift. I tillegg gis basistilskudd II for lærekontrakter tegnet av lærlinger som tidligere har fått oppfylt sin rett til videregående opplæring. For 2014 er satsen for basistilskudd II for lærekontrakter 2 773 kroner per lærling per måned i hele læretiden i bedrift, totalt 33 281 kroner i året. Ett år regnes som 12 måneder. I denne ordningen gjøres det ikke forskjell på opplæringstid og verdiskapingstid.

Slik FRBA ser det, er det ikke størrelsen på tilskuddet som er problemet, det er mer tilbudet fylkeskommunen gir de voksne. Voksne er en uensartet gruppe. De har mange forskjellige behov, og det kan være dyrt å gi gode tilbud til alle.

Alle parter bør uansett ta et større ansvar for å markedsføre ordningene som finnes for voksne. Per i dag er de ikke godt nok kjent.

Rådet etterlyser mer kunnskap om hvem de voksne i fagopplæringen er. Hvilken utdanning har de fra før, og hvorfor velger de å komme til fagopplæringen? For rådet er dette nødvendig informasjon som må foreligge dersom vi skal for å kunne anbefale et tilbud og en dimensjonering som imøtekommer de behovene som er der ute.

2.5 TAF

Teknisk, allmennfaglig utdanning (TAF) er i dag et 4-årig utdanningstilbud som omfatter flere yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Tilbudet innenfor bygg- og anleggsteknikk finnes særlig på Vestlandet, men starter nå også opp i blant annet Oslo. Tilbudet fører frem til fag-/svennebrev samtidig som man får spesiell studiekompetanse, som man må ha hvis man skal søke seg videre til blant annet til ingeniørutdanning. Avhengig av hvilken bedrift man skriver lærekontrakt med, er flere fag innenfor bygg og anlegg aktuelle.

Bygg- og anleggsnæringen har stort behov for fagarbeidere og ingeniører med teoretisk og yrkesfaglig kunnskap på høyt nivå. TAF-utdanningen gir et spesielt godt teorigrunnlag for videre

[27] Med begrepene "ungdomslærling" og "rettighetselever" mener vi dem som er elever og lærlinger før utløpet av det året de fyller 24 år. Fra og med det året de fyller 25 år er de definert som "voksne." Retten til videregående opplæring for ungdom er hjemlet i opplæringslovens § 3-1. Ungdomsretten gjelder ungdom som har fullført grunnskolen eller tilsvarende opplæring og gir rett til tre års heltids videregående opplæring, eventuelt lenger dersom en læreplan i et fag forutsetter det. Denne retten gjelder både elever, lærlinger og lærekandidater. Voksne som har fullført grunnskolen eller tilsvarende, men som ikke har fullført videregående opplæring, har etter søknad rett til videregående opplæring. Denne retten inntrer fra og med det året de fyller 25 år.

studier. Fremtidige ingeniører med bakgrunn i TAF-utdanningen vil ha yrkeserfaring fra faget kombinert med allsidig kunnskap om bedrift og praktisk bygging. TAF-utdanningen imøtekommer også behovet for gode praktisk-teoretiske utdanninger.

Den praktiske og yrkesfaglige opplæringen foregår både i skole og bedrift, i veksling, mens allmennfagene undervises kun i skolen. Opplæringen er organisert slik at elevene/lærlingene veksler kontinuerlig mellom skole og bedrift gjennom alle fire år. De to første årene er man elev og de siste to årene er man lærling med lærekontrakt.

Elevene opparbeider fire uker praksis (i bedrift) hver sommerferie. I tillegg arbeider de i bedriftene når skolen har undervisningsfrie dager i løpet av skoleåret, for eksempel høst og vinterferie, på planleggingsdager og lignende. Når utdanningen er avsluttet med eksamen og fag-/svenneprøve, vil man kunne velge mellom å søke høyere utdanning eller arbeide videre i sitt lærefag. Elever/lærlinger mottar lønn og får i noen grad dekket utgifter til skolemateriell og arbeidstøy av bedriftene.

Dagens TAF er et utfordrende utdanningsløp i og med at man skal gjennom allmennfag og yrkesfaget i løpet av fire år. Stortinget har i forbindelse med *På rett vei* sagt at de som har fullført sin yrkesfaglige utdanning med bestått fag-/svenneprøve skal ha rett til ett år påbygg for også bli studieforberedt.

Rådet har i den forbindelse drøftet om fremtidens TAF-utdanning kunne være over fem år. Dette hadde gitt kandidatene mer tid til fordypning i både allmennfagene og yrkesfaget, ikke minst tid til mer øving i valgt yrkesfag. Rådet ønsker å se på dette i forbindelse med gjennomgangen av tilbudsstrukturen.

2.6 Lærekrefter

Mange skoler som tilbyr bygg- og anleggsteknikk, mangler lærekrefter i en rekke av lærefagene. Det gir grunn til bekymring. Etter vår oppfatning er det like viktig at en faglærer har utdanning i sitt lærefag som at norsklæreren har utdanning i norsk. Det er ikke alltid tilfelle i dag. Utfordringen er ikke spesiell for bygg- og anleggsteknikk, men svært alvorlig for de lærefagene som skolen ikke kan tilby opplæring i. Dette fører til skjevrekruttering til de fagene som skolen har kompetanse til å undervise i på bekostning av behovet til andre lærefag.
FRBA mener at problemet kan løses ved å stille krav om at lærere skal ha godkjent fagutdanning i fagene de underviser i. Det vil også være nødvendig å etablere nasjonale eller regionale opplæringssentre for noen fag, og samle lærekreftene der. Vi er klar over at det for enkelte kan være utfordrende å flytte hjemmefra i ung alder, men det er en utfordring som kan løses med god oppfølging. Vi har sett vellykkede eksempler på det.

2.7 Yrkesrelevans

Operasjonaliseringen av generelle læreplaner og den brede utdanningsstrukturen resulterer i ulikt innhold og mangel på yrkesrelevans for mange elever. Det er særlig på Vg2, der de fleste elevene har

gjort et yrkesvalg, at manglende relevans kan føre til skoletrøtthet og skulk. Det å lære om yrker som har få eller ingen fellesnevnere, oppleves for mange som et hinder for læring i eget yrkesfag. Det er særlig i Vg2 klima, energi og miljøteknikk (KEM) at yrkene (taktekker, rørlegger og blikkenslager) har få felleselementer, og at skoleåret kan oppleves lite yrkesforberedende. Vg2 KEM avgir i hovedsak elever til rørleggerfaget, men manglende sammenheng og fellespunkter i Vg2 KEM fører til at elevene er lite yrkesforberedte. Den faglige overgangen mellom skole og bedrift blir vanskelig både for lærlinger og bedrift. Manglende yrkesrelevans på Vg2 gjør det vanskelig å vurdere om eleven har nådd kompetansemålene i Vg3-læreplanen for rørleggerfaget.

2.8 Vurderingspraksis

Andelen bestått og bestått meget godt er høy i utdanningsprogrammet. I 2012 bestod 92 prosent av kandidatene fag- eller svenneprøven. Dette er i utgangspunktet positive tall, men vi har grunn til å tro at gjennomføringen og vurderingen av fag-/svenneprøver varierer noe mellom fylkene. Vi mener at myndighetene bør se nærmere på denne problemstillingen. For rådet er det viktig at fag- og svenneprøver gjennomføres og vurderes etter en "nasjonal standard" utarbeidet i samarbeid med partene.

Gjennomføringen av Vg2-eksamen er preget av stor variasjon. I første rekke synes det å være vanskelig for fylkene å finne en eksamensform for de brede utdanningsprogrammene som representerer yrkesveien for opp til fire forskjellige yrkesfag. Ulikhetene mellom avvikling av eksamen innenfor samme utdanningsprogram, for eksempel i Vg2 KEM eller Vg2 byggteknikk, fremstår som uheldige.

I et fylke eksamineres elevene i små oppgaver fra samtlige yrkesfag i programmet, for eksempel skal elevene på Vg2 KEM planlegge og gjennomføre arbeidsoppgaver både i taktekker-, blikkenslager- og rørleggerfaget. Oppgavene blir svært små, og for å forberede elevene til denne eksamen må undervisningen gjennom skoleåret innrettes mot alle tre yrkene. Opplæringen dreier seg i for liten grad om elevenes eget yrkesvalg og resultatet blir at elevene i for liten grad er yrkesforberedt.

I et annet fylke gjennomføres eksamen ved at elevene i forkant av eksamen trekker hvilket yrke de skal eksamineres i. En elev kan trekke taktekkerfag, mens neste trekker rørleggerfaget. Dersom begge elevene for eksempel har bestemt seg for å bli rørleggere og har hatt prosjekt til fordypning i rørleggerfaget, fører denne trekkfag-eksamen til et urettferdig resultat for elevene. Eleven som trekker taktekkerfag får ikke anledning til å bli eksaminert i det yrket han/hun utdanner seg til, og til å prøves i det han/hun kan.

I et tredje fylke kan elevene selv bestemme hvilket yrke de skal eksamineres i.

FRBA mener at det til tross for brede utdanningsprogram, vil være naturlig å la eleven eksamineres i det yrke han/hun skal utdanne seg til - eller at han/hun selv velger yrke. Eksamen vil dermed gjenspeile innholdet i både felles programfag og prosjekt til fordypning gjennom hele Vg2. Eksamensresultatene vil kunne gi et "riktigere" uttrykk for elevenes kompetanse i yrkesfaget, og lærebedriften vil ha større anledning til å legge tilrette for en god overgang mellom skole og bedrift.

2.9 Standardisering av kunnskapsnivå

For FRBA er det meget viktig at fag- og svenneprøver gjennomføres slik at det støtter målet om en nasjonal standard i utdanningen. Det vil si at alle kandidater gjennomfører den samme avsluttende eksamen, uansett hvilket løp utdanningen er gjennomført i. Det vil si at 0+4, 1+3, 2+2, 2+2,5, voksenlærlinger og praksiskandidater gjennomfører den samme avsluttende eksamen. I dag gjennomføres teorieksamen for praksiskandidater, for lærlinger i særløpsfag og for lærlinger i opplæringsløp 0+4 og 1+3. Det er kun lærlinger i 2+2-løp som ikke gjennomfører en teoretisk prøving i forbindelse med fag- eller svenneprøven. Det er etter rådets oppfatning meget viktig at alle kandidatene gjennomfører den samme yrkesteoretiske prøven.

FRBA mener at det er behov for å innføre en sentralgitt teoretisk prøve for alle som skal ta fag- eller svennebrev innen et lærefag. Rådet har i tidligere rådsperioder gitt innspill på dette til Utdanningsdirektoratet, og foreslo det igjen i brev datert 19.11.2013 (se vedlegg 1). Vi har ikke mottatt noe svar fra Utdanningsdirektoratet ennå.

3. Fagspesifikke saker

I dette kapittelet vil vi se nærmere på utviklingstrekk og problemstillinger som angår enkeltfag eller grupper av fag som hører til utdanningsprogrammet.

3.1 Treindustrifagene

Treindustrifagene omfatter Vg2 treteknikk – limtreproduksjonsfaget, trelastfaget, trevare- og bygginnredningsfaget.

3.1.1 Vurderinger og utgangspunkt for endringsforslag

Statistikk over søking til skole og inngåtte lærekontrakter viser tilbakegang. Tilbakegangen er i sterk kontrast til bransjens uttalte behov.

Som vi har vist til tidligere, er rekruttering hovedutfordringen i næringen i dag. Rekrutteringen til treindustrifagene går heller ikke bra, og vi mener at dette er den største utfordringen treindustrifagene står overfor. Stemningen i bedriftene kjennetegnes av skepsis og lave forventninger. Selv i skogfylkene Hedmark og Oppland er rekrutteringen til trefagene dårlig.

Der rekrutteringen er god, har vi opplæringskontor som jobber godt med synliggjøring av fagene. Søkningen er stabil slike steder og tilbudene på skolene består.

Det er mange årsaker til at ungdom ikke velger treindustrifagene i dag. Eksempler:

- Fagene er splittet på flere utdanningsprogram. En del av dem er lite kjent.

- Tilbudene finnes ikke overalt. Mange elever ønsker ikke å flytte og bo på hybel.

Limtrefaget er et eksempel på et fag som sliter med rekrutteringen. Bedriften Moelven, som per i dag står for opplæringen av de fleste lærlingene i limtrefaget, kunne tatt inn langt flere.

Rekrutteringsutfordringene skyldes dels at tilbudet innen yrkesfag har vokst. En rekke nye fag har kommet til og blitt konkurrenter til trefagene. Konkurransen om søkerne er større i dag enn den var for 15 år siden.

Bransjen har tallfestet det fremtidige behovet for faglært arbeidskraft i treindustrifagene. Tallene er gjengitt i tabell 5.

Tabell 5: Antatt årlig rekrutteringsbehov i treindustrifagene

Fag	Antatt årlig rekrutteringsbehov – antall nye fagarbeidere
Limtreproduksjonsfaget	ca. 2
Trelastfaget	ca. 10
Trevare- og bygginnredningsfaget	ca. 50

Rådet kjenner ikke til endringer i bedriftsstruktur eller lignende som har fått eller kan få betydning for treindustrifagene. Skogen er en naturressurs i Norge, og det vil fortsatt være aktuelt å avvirke skog, og bearbeide dette råstoffet. Behovet for sagbruk og trelastfag vil bestå. Produksjon av dører, vinduer, trapper, innredninger og møbler vil det fortsatt være behov for, selv om vi på enkelte av disse områdene opplever en økende import. Treets miljøegenskaper, og økt fokus på kortreiste byggevarer taler for en fortsatt satsing i Norge

Mange norske bedrifter innen treindustrien har et høyt teknologisk nivå, og klarer å produsere rasjonelt og effektivt. Det er en forutsetning for å stå i mot konkurransen fra lavkostland, og det gjør det også viktig å satse på gode fagarbeidere.

Statsbygg og andre byggherrer har satt større fokus på bruk av tre i sine byggeprosjekter. Dette gjøres grunnet treets miljøegenskaper.

FRBA er ikke gjort kjent med endringer i internasjonale rammebetingelser som har fått eller kan få betydning for treindustrifagene.

3.1.2 Endringsforslag

På det nåværende tidspunkt ser ikke rådet behov for å etablere nye fag innenfor treindustri. Rådet ser imidlertid behov for å gjennomføre endringer i eksisterende fag.

FRBA vil arbeide videre med et forslag om endring i formålet i læreplanen i Vg3 trevare- og bygginnredningsfaget.

Rådet ønsker også å jobbe videre med et forslag om å endre opplæringsordningen i limtrefaget fra 2+2-modell til et særløp med ett år i skole og tre års læretid i bedrift. Vi vil vurdere det grundig i

forbindelse med den brede strukturdebatten. Formålet med den foreslåtte endringen er å bedre rekrutteringen. De viktigste kunnskapene elevene får med seg fra Vg1, er matematikk.

En 0+4-ordning kan være et alternativ til 1+3. Nordan har prøvd ut dette med 4 nye lærlinger årlig, og har dermed 16 lærlinger i bedriften til enhver tid. Bedriften samarbeider tett med den lokale skolen, og deler av opplæringen gjennomføres i klasseromslignende opplegg. Bedriften har hatt venteliste på ungdommer som vil inn i dette systemet. Opplæringen fungerer godt fordi den foregår på er ett sted og i en stor bedrift.

På det nåværende tidspunkt ser ikke rådet behov for å legge ned noen av treindustrifagene. Via Utdanningsdirektoratet har BNL imidlertid gjort rådet oppmerksom på et endringsbehov. BNL har i brev til direktoratet foreslått å slå sammen snekkerfagene i utdanningsprogrammene bygg- og anleggsteknikk og design og håndverk (se vedlegg 2). FRBA har vurdert forslaget slik det går frem i brev fra BNL, og gir sin tilslutning. FRBA har i den sammenheng vurdert innspill fra Oslo Snekkermesterlaug og Morten Hjort (se vedlegg 3 og 4).

3.2 Anleggsfagene

Anleggsfag omfatter Vg2 anleggsteknikk, som inneholder følgende lærefag:

- anleggsmaskinførerfaget
- asfaltfaget
- banemontørfaget
- fjell- og bergverksfaget
- vei- og anleggsfaget

3.2.1 Vurderinger og utgangspunkt for endringsforslag

Både bransjens egne erfaringer og tilgjengelig statistikk viser at det er en meget god utvikling i søkningen til Vg2 anleggsteknikk, samt i antall lærekontrakter som blir tegnet innenfor fagene under anleggsteknikk. Denne positive utviklingen har forsterket seg etter innføringen av Kunnskapsløftet. Men også i anleggsbransjen er det er i dag stort behov for fagfolk på alle nivåer, fra fagarbeidere til fagskoleingeniører og til ingeniører.

Den største utfordringen vi per i dag står overfor er at en stor del av primærsøkerne (ca. 29 prosent) til Vg2 anleggsteknikk ikke får innvilget sitt førstevalg. Dette er ikke tilfredsstillende for en bransje som mangler lærlinger, og som står klar til å ta imot dem som lærlinger etter Vg2 anleggsteknikk. I 2013 er det 828 primærsøkere til Vg2 anleggsteknikk.[28] Det finnes per i dag er ca. 590 skoleplasser.[29]

Fra og med høsten 2014 er kryssløp fra Vg1 TIP til Vg2 anleggsteknikk gjeldende. Hvor mange som vil benytte seg av det tilbudet, er vi usikre på. Vi tror imidlertid at dette vil kunne gi en enda større søkning til Vg2 anleggsteknikk og enda flere som da ikke får sitt førstevalg.

[28] Kilde: Udirs statistikk over søkere til videregående skole 2013-2014 (vedlegg til bestillingen fra Utdanningsdirektoratet av 18. april 2013)
[29] Kilde: MEFs oversikt over VG2 anleggsteknikk skoler og elevplasser i Norge for skoleåret 2013-2014

Rådgivende Ingeniørers Forening (RIF) utarbeidet i 2010 rapporten *State of the Nation*. Rapporten tydeliggjorde et vedlikeholdsetterslep på mer enn 800 milliarder kroner innenfor infrastruktur, og dokumenterte at offentlige bygg og anlegg ikke klarer å møte fremtidens utfordringer hvis myndighetene fortsetter å drifte, vedlikeholde og investere som i dag. Hovedkonklusjonen i oppdatering av tendensen i RIFs *State of the Nation 2011* er at myndighetenes bevilgninger ikke gir forventede resultater, og norske bygg og anlegg fortsatt har et vedlikeholdsetterslep på over 800 milliarder kroner.

Kapitlene 5-8 i rapporten fra 2010 tar for seg riks- og fylkesveier, kommunale veier, vannforsynings- og avløpsanlegg. Når det gjelder riks-, fylkes- og kommunale veier er konklusjonen at det er behov for kompetanseheving innen drift og vedlikehold av vei. For vannforsynings- og avløpsanlegg er konklusjonen at det er mangel på fagfolk og behov for økt rekruttering av fagarbeidere, fagskoleteknikere og ingeniører. Som de skriver på s. 54 i rapporten: *Det er stort behov for rekruttering av VA-personell. Eldrebølgen slår til for fullt innen VA-sektoren i løpet av 5 år.*

RIF forbereder en ny *State of the Nation* i 2014. Temaer for 2014-utgaven vil være kommunal bygningsmasse og effekten av klimaendringene. De vil igjen også se på områdene som ble gjennomgått i 2010.[30]

Det har i de siste årene vært og det er signaler for fremtiden som tyder på en videre og økt satsing innenfor samferdselssektoren, og også vann- og avløpssektoren. Dette er arbeidsområder som i stor grad gjøres av anleggsbransjens bedrifter. Det vil derfor være et økende behov for fagarbeidere og arbeidskraft til bransjen i årene fremover. Med det antall skoleplasser som i dag tilbys, er det et underskudd på lærlinger til bedriftene og dette vil øke drastisk dersom ikke skoletilbudet økes med flere skoleplasser.

Vi har sett og ser en endring i arbeidsområder som blant annet skyldes endringer i Statens vegvesen. Arbeidsområdet «Drift og vedlikehold» som Statens vegvesen tidligere gjennomførte i egen regi, er nå etter omorganiseringen et område som i stor grad utføres av anleggsentreprenører. Arbeidsområdet er dessuten blitt et fagfelt det er behov for en utdanning innen. Det er per i dag ingen av læreplanene innen anleggsfagene som dekker dette arbeidsområdets kompetansefelt godt nok. Det er derfor behov for at fagfeltet styrkes innen den videregående opplæringen.

Med bakgrunn i de endringer vi erfarer innen klima, ser man at kompetansebehovet innen vann og avløp er i endring, samt spesifikasjonskrav til utførelse gir behov for en bedre kompetanse blant fagarbeidere, ingeniører og prosjekterende.

Vi ser at det tas i bruk nye metoder og ny teknologi i større grad innen V/A-delen, for eksempel NoDig og Styrt boring.

Vi erfarer at en del større bedrifter som gjennomfører skiftordninger på større anlegg ikke ser seg i stand til å ta inn utplasseringselever i prosjekt til fordypning, da disse ikke kan delta på hele skiftet

[30] Kilde: Rådgivende Ingeniørers Forening: *State of the Nation.* Rapporten er tilgjengelig her: http://www.rif.no/images/Files/State%20of%20the%20Nation_RIF_22032010.pdf

grunnet tidsrammen i skiftordningen. Dette gjør at bedriften må ha flere personer til å følge de enkelte elever, noe som medfører for store ulemper for bedriftene. Dette må kunne løses via en dispensasjon, slik restaurantfaget visstnok har.

Erfaringer med utenlandske entreprenører og arbeidstakere er at disse går på en lavere timelønnsats enn de norske innenfor samme fagfelt/nivå. Særlig er dette gjeldende innenfor tunneldriving. De norske fagarbeiderne (fjell og bergverk, og anleggsmaskinførere) har en høy kompetanse og lønnes oftest etter akkordprinsipper. De fleste av de utenlandske firmaene lønner etter minstelønnssatsene i overenskomstene. Lønnsforskjellene blir ut fra dette vesentlige, og kompetanse kan tape for lave lønninger.

Vi kjenner per i dag ikke til endringer i nasjonal lovgivning og/eller nye myndighetskrav som vil få betydning for anleggsfagene i nær fremtid.

3.2.2 Endringsforslag

Vi ser behov for en justering av vei- og anleggsfaget, sett i sammenheng med anleggsmaskinførerfaget. Det er i bransjen ønske om en bedre kompetanse innenfor drift og vedlikehold av vei, i tillegg til VA(vann og avløp). Dessuten er vegteknologi under utvikling, og det vil gi behov for justeringer av læreplanmål. Vi ser behov for opprettelse av et eget VA-fag (anleggsrørlegger). Det er også flere andre faggrupper som ønsker sitt fag som eget fagbrev, bl.a. bedrifter som setter opp veirekkverk. FRBA må vurdere de søknadene som kommer inn.

Dette er innspill fra bransjen/bedriftene på fagområder som ikke er ivaretatt nok innen dagens tilbud. De involverte organisasjoner MEF, EBA og NAF vil være i en prosess fremover for å se hvordan dette kan gjøres og hvilke justeringer som må gjøres. Organisasjonene vil se på hva som kan gjøres ved å endre eksisterende læreplaner, og hva som kun kan løses ved å etablere nye lærefag. FRBA vil løfte disse problemstillingene inn i den kommende strukturdebatten.

Rådet ser behov for å gjennomføre endringer i enkelte anleggsfag. Vi ser blant annet behov for endring av læreplaner vei- og anleggsfaget for å ivareta bedre nye arbeidsområder/teknologi innenfor eksisterende fag.

BNL ønsker en endring fra dagens 2+2 modell, til en vekslingsmodell i et 1+3 løp. Elevene går første år på skole, med noe utplassering i bedrift. De tegner lærekontrakt før sommeren, og veksler mellom skole og praksis i bedrift de tre neste årene. MEF ser ikke behov for å endre dagens 2+2 modell for anleggsfagene. Dette er basert på medlemsbedriftenes ønsker og kapasitet med hensyn til antall/alder og HMS-utfordringer knyttet til bruk av masseforflyttingsmaskiner.

MEF viser til at dagens regelverk gir muligheter for fleksibilitet fra 0+4 til 2+2 og som derfor vil kunne ivareta elevers ønsker om en mer direkte utdanning mot lærefaget dersom man har bestemt seg for dette i tidlig. Dessuten har man et begrenset antall "skoleplasser/kompetansesenter" som ved en annen modell enn 2+2 vil kunne bli kvalitetsredusert, samt gi utfordringer for elever med lang reisevei.

Per i dag ser ikke rådet behov for å legge ned noen av anleggsfagene.

3.3 Øvrige fag

Øvrige fag omfatter:

- Vg2 byggteknikk (betongfaget, murerfaget, stillasbyggerfaget og tømrerfaget)
- Vg2 KEM (rørleggerfaget, taktekkerfaget og ventilasjons- og blikkenslagerfaget)
- Vg2 overflateteknikk (industrimalerfaget, malerfaget og renholdsoperatørfaget)
- særløpene (feierfaget, glassfaget, isolatørfaget, steinfaget)

3.3.1 Vurderinger og utgangspunkt for endringsforslag

Byggteknikk: Søkningen til murerfaget går dramatisk ned. Hovedårsaken til dette er den markedsmessige utviklingen i byggenæringen. Bedriftene sier opp fast ansatte og baserer seg i stadig større grad på innleie. Da blir det vanskeligere å rekruttere ungdom til murerutdanningen.

En del lærefag er i praksis blitt voksenlærefag og praksiskandidatfag. Taktekkerfaget er ett av eksemplene. En del bedrifter i næringen ser i tillegg ut til å foretrekke voksne lærlinger fremfor ungdom. Tømrerfaget og rørleggerfaget er to fag som har relativt mange voksenlærlinger.

Feierfaget er et særløpsfag og har hatt stabil søkermasse med lærlinger, voksenlærlinger og praksiskandidater (ca. 40 – 60 stk. pr år). Det er noen flere voksenlærlinger og praksiskandidater enn lærlinger.

Faget er i stor grad preget av fastsatte forskrifter innen brannvernlovgivningen. Det er i dag større fokus på generell brannforebyggende informasjon/tilsyn i boliger/leiligheter i tillegg til fyringsanlegg. *NOU 2012:4 Trygg hjemme* og *Brannstudien - Fremtidens brann- og redningsvesen* stiller krav til brannvesenet om å ha sterkere fokus på brannforebyggende arbeid og tiltak. Feierfaget er en viktig ressurs innenfor denne utviklingen. Det samme gjelder miljø og energi innen fyringsanlegg. Fremtidens feier vil i større grad benytte ny teknologi for å kunne dokumentere arbeidet og ikke minst for å kunne informere og kommunisere med brukerne. Fremtidens feiere vil også møte større krav til gode skriftlige og muntlige formuleringsevner. Læreplanen som i dag foreligger tar høyde for disse endringene.

Feierfaget har utarbeidet nasjonal svenneprøve, oppgavetekst og vurderingskriterier, slik at prøvene som avholdes i stor grad ligger på samme linje. Dette har tidligere vært en utfordring, men har forbedret fagets faglige kvalitet.

Teoretisk undervisning skjer i dag ved to skoler, Ole Vig videregående skole i Nord-Trøndelag og Norges brannskole i Nordland. De fleste benytter Norges brannskole. Ved å samle undervisningen er man sikret bedre kompetanse på lærekreftene og man får samlet utdanningskompetansen. Feierfaget er avhengig av å ha nasjonalt utdanningssenter.

På grunn av at feierfaget er et lite, passer særløpsordningen meget bra og er noe som må videreføres. Det er ingen gode grunner til å gjøre endringer i feierfaget, men det er avgjørende at faget har felles nasjonal skole også i fremtiden.

På det nåværende tidspunkt kjenner ikke rådet til endringer i bedriftsstruktur og lignende som har fått eller kan få betydning for de øvrige fagene. Av teknologiske nyvinninger som har fått betydning for fagene, vil vi spesielt trekke frem BIM og Lean. Rådet kjenner ikke til endringer i nasjonal lovgivning og/eller nye myndighetskrav som har fått eller kan få betydning for fagene. Vi kjenner heller ikke til endringer i internasjonale rammebetingelser som har fått eller kan få betydning for fagene.

3.3.2 Endringsforslag

Rådet har per nå ikke drøftet behov for nye fag, men rådet kjenner til at det kommer forslag om opprettelse av nye fag og endringer av struktur.

Rådet vil foreslå en navneendring. Navnet klima, energi og miljø (KEM) misvisende. Vi vil ta opp dette igjen i den brede strukturdebatten.

På det nåværende tidspunkt ser ikke rådet behov for å legge ned noen av fagene i kategorien "øvrige fag". Vi ser heller ikke andre endringsbehov.

4. Veien videre

I dette kapittelet vil vi oppsummere forslagene som er lansert i de foregående kapitlene.

Tabell 6: Oppsummering – felles problemstillinger som rådet vil jobbe videre med

Problemstilling/tema	Tiltak[31]
Sviktende rekruttering og for lav gjennomføring	• rekruttering: etablere bedre ordninger for voksne og innføre et praksiskandidatløft
Mangel på læreplasser	• følge opp intensjonene i Samfunnskontrakten • heve lærlingtilskuddet slik at det tilsvarer tilskuddet skolene får • bruke lærlingklausul ved offentlige innkjøp og legge en streng tolkning til grunn (for eksempel kreve at oppdragstaker (så langt det er mulig) skal ha lærlinger tilknyttet det aktuelle prosjektet, og at alle underleverandører skal ha lærlinger)
Arbeidsinnvandring og økt bruk av innleie	• gi arbeidsinnvandrere tilbud om norskopplæring og ev. annen utdanning på bakgrunn av en realkompetansevurdering • bruke lærlingklausul ved offentlige innkjøp (bruken av innleid arbeidskraft kan ende opp med å ødelegge lærlingordningen. Krav om at tilbyder skal være lærebedrift vil motvirke en slik utvikling)
Tilbudet til voksenlærlinger, praksiskandidater og ufaglærte er ikke godt nok	• etablere bedre ordninger for voksne og innføre et praksiskandidatløft
TAF	• etablere flere TAF-klasser • etablere 5-årig TAF-løp • etablere flere vekslingsforsøk innenfor gitte rammer (basert på erfaringene vi nå høster)
Lærekrefter	• stille krav om at lærere skal ha godkjent fagutdanning i fagene de underviser i • små fag: samle fagmiljøene i nasjonale/regionale læringssentre
Forskjeller i vurderingspraksis	• etablere en nasjonal standard for vurdering av fag- og svenneprøver
Standardisering av kunnskapsnivå	• innføre felles teoretisk prøve for alle som skal ta fag- eller svennebrev innen et lærefag

[31] Foreløpige forslag FRBA vil jobbe videre med og eventuelt fremme på et senere tidspunkt.

Tabell 7: Oppsummering – fagspesifikke saker som rådet vil jobbe videre med

Problemstilling/sak	Tiltak[32]
Bygginnredningsfaget	• endre formålet i læreplanen i Vg3 trevare- og bygginnredningsfaget
Rekrutteringen til limtrefaget er ikke god nok.	• endre opplæringsordningen i limtrefaget fra 2+2 til 1+3-ordning
Anleggsbransjen etterspør en bedre kompetanse innenfor drift og vedlikehold av vei, i tillegg til VA(vann og avløp).	• etablere et eget VA-fag (anleggsrørlegger)
Utviklingen i vegteknologi	• justere læreplanmål
Flere fagområder innenfor anlegg ønsker egne fagbrev innen sine felt	• vurdere søknader etter hvert som de foreligger
Navnet til Vg2 klima, energi og miljø (KEM) er misvisende	• endre navn på Vg2 KEM, fjerne ordet klima. Programområdet bør hete energi og miljø

[32] Foreløpige forslag FRBA vil jobbe videre med og eventuelt fremme på et senere tidspunkt.

Utdanningsprogram for bygg- og anleggsteknikk

Videregående trinn 1 (Vg1)	Programområder Videregående trinn 2 (Vg2)	Programområder Videregående trinn 3 (Vg3) eller opplæring i bedrift	Fører til	Yrkesbetegnelse
1. år	2. år	3. år / 4. år / 5. år		
Bygg- og anleggsteknikk	Anleggsteknikk [1]	Anleggsmaskinførerfaget	Fagbrev	Anleggsmaskinfører
		Asfaltfaget	Fagbrev	Asfaltør
		Banemontørfaget	Fagbrev	Banemontør
		Fjell- og bergverksfaget	Fagbrev	Fjell- og bergverksarbeider
		Vei- og anleggsfaget	Fagbrev	Vei- og anleggsfagarbeider
	Byggteknikk	Betongfaget	Fagbrev	Betongfagarbeider
		Murerfaget	Svennebrev	Murer
		Stillasbyggerfaget	Fagbrev	Stillasbygger
		Tømrerfaget	Svennebrev	Tømrer
	Klima-, energi- og miljøteknikk	Rørleggerfaget	Svennebrev	Rørlegger
		Taktekkerfaget	Fagbrev	Taktekker
		Ventilasjons- og blikkenslagerfaget	Svennebrev	Blikkenslager
	Overflateteknikk	Industrimalerfaget	Fagbrev	Industrimaler
		Malerfaget	Svennebrev	Maler
		Renholdsoperatørfaget	Fagbrev	Renholdsoperatør
	Treteknikk	Limtreproduksjonsfaget	Fagbrev	Limtrearbeider
		Trelastfaget	Fagbrev	Fagoperatør i trelastfaget
		Trevare- og bygginnredningsfaget	Svennebrev	Trevaresnekker
	Alle programområder unntatt særløp	Vg3 påbygging til generell studiekompetanse	Generell studiekompetanse	
	Særløp			
		Feierfaget	Svennebrev	Feier
		Glassfaget	Fagbrev	Glassfagarbeider
		Isolatørfaget	Fagbrev	Isolatør
		Steinfaget	Fagbrev	Steinfagarbeider

Vedlegg

Vedlegg 1: Brev fra FRBA til Udir om teorieksamen

Vår saksbehandler: Kari Fyhn
Direkte tlf: 23 30 12 83
E-post: kari.fyhn@utdanningsdirektoratet.no

Dato:
19.11.2013
Vår
referanse:
2013/332

Bygg- og anleggsteknikk

Innføring av yrkesteoretisk eksamen for alle lærlinger i bygg og anleggsfagene

Faglig råd for bygg- og anleggsteknikk viser til tidligere behandling av denne saken; diverse brev og direktoratets svar til rådet 13. september 2008 med avslag på rådets forslag om egen yrkesteoretisk eksamen, samt arbeidsgruppen som utarbeidet rapporten *"Fag- og svenneprøven. Ny særskilt prøving av kunnskap eller videreutvikling av dagens prøve"*. Etter at denne rapporten ble fremlagt har Fafo, etter bestilling fra direktoratet, gjennomført en mindre undersøkelse om hvordan dagens fag- og svenneprøver gjennomføres, rapport 2011:11, *"Prøvenemndenes arbeid med fag- og svenneprøver"*. Rådet er kjent med rapporten, men den er ikke blitt presentert for rådet.

I sitt svar til rådet 13. september 2008 konkluderer direktoratet med at det ikke er behov for en slik eksamen. Allikevel nedsetter direktoratet arbeidsgruppen, som både BA-rådet og TIP-rådet ble med i, samt oppdraget til Fafo for å se på nemndenes arbeid, men etter dette har rådet ikke mottatt noen informasjon om videre prosess eller blitt involvert. Rådets medlemmer har ved forskjellige anledninger etterspurt hva som videre skal skje, men har ikke fått svar. Saken ble sist tatt om av rådets nestleder, Jørgen Leegaard, på fellesmøte torsdag 5. september i år.

For faglig råd er det meget viktig at fag- og svenneprøver gjennomføres slik at det støtter målet om en nasjonal standard i utdanningen. Det vil si at alle kandidater gjennomfører den samme avsluttende eksamen, uansett hvilket løp utdanningen er gjennomført i. Det vil si at 0 + 4, 1 + 3, 2 + 2, 2 + 2,5, voksenlærlinger og praksiskandidater gjennomfører den samme avsluttende eksamen. I dag gjennomføres teorieksamen for praksiskandidater, for lærlinger i særløpsfag og for lærlinger i opplæringsløp 0 + 4 og 1 + 3. Det er kun lærlinger i 2 + 2 løp som ikke gjennomfører en teoretisk prøving i forbindelse med fag- eller svenneprøven. Det er etter rådets oppfatning meget viktig at alle kandidatene gjennomfører den samme yrkesteoretiske prøven.

Faglig råd for bygg og anleggsteknikk stiller seg undrende til Utdanningsdirektoratets tydelige forskjellsbehandling mellom ulike utdanningsprogram og lærefag. Elektrikerfaget har den eksamen vi har bedt om, sitat fra deres læreplan: *" Alle skal opp til en skriftlig eksamen i faget. Eksamenen må være bestått før fagprøven kan gjennomføres. Eksamenen utarbeides sentralt og sensureres lokalt. Alle skal opp til fagprøven, som normalt skal gjennomføres over minst seks virkedager"*.

De to faglige rådene, TIP og BA, har ikke bedt om noen særbehandling, kun det samme som Utdanningsprogrammet for elektro har for elektrikerfaget. Faglig råd kan ikke se noen saklig grunn for en slik forskjellsbehandling.

Faglig råd for bygg- og anleggsteknikk ber derfor direktoratet, i samarbeid med TIP-rådet og BA-rådet; å starte opp arbeidet med å implementere dagens ordning med teoretisk eksamen også for de lærlingene som gjennomføre utdanning i to år i skole og to år i bedrift, 2 + 2 modellen. Ved å starte opp nå i høst kan dette innføres fra og med høsten 2014.

Faglig råd for bygg- og anleggsteknikk imøteser svar i saken innen sitt rådsmøte tirsdag 10. desember.

Vennlig hilsen

Halvor Langseth
leder

Jørgen Leegaard
nestleder

Dokumentet er elektronisk godkjent av rådets leder og nestleder.

FAGLIG RÅD FOR BYGG- OG ANLEGGSTEKNIKK
Schweigaards gate 15 B, Postboks 9359 Grønland, 0135 Oslo, telefon: + 47 23 30 12 00
e-post: post@utdanningsdirektoratet.no, Internett: www.skolenettet.no/fagopplaring

Vedlegg 2: Forslag fra BNL om å slå sammen snekkerfagene i BA og DH

Utdanningsdirektoratet
Postboks 9359 Grønland
0135 OSLO

12. Juli 2013

Forslag om sammenslåing av snekkerfagene i utdanningsprogrammene bygg- og anleggsteknikk (BA) og design og håndverk (DH)

Vi viser til brev av 1.september 2010. Brevet inneholdt en rekke forslag til endringer av Kunnskapsløftet. I samarbeid med direktoratet prioriterte vi i første omgang; faglig konsentrasjon, nasjonale/regionale læringssentre og fordypning i Vg3. Disse sakene har blitt behandlet dels i direktoratet, dels av eksterne utredere og dels i nylig fremlagte stortingsmelding, *På rett vei*.

Vi vil fremover prioritere de andre forslagene i brevet av 1.september. I dette brev fremmer vi krav om at fagene møbelsnekkerfaget (DH) og trevare- og bygginnredningsfaget (BA) slås sammen til et nytt fag, med ny fagtittel trevare- og møbelsnekker. Faget må i Vg1 legges til bygg- og anleggsteknikk og til treteknikk i Vg2. Vi mener det også må sees på kryssløpsmuligheter mellom DH og BA.

For industriell møbelproduksjon, i utdanningsprogrammet for teknikk og industriell produksjon, foreslår vi opplæringen beholdt i programmet. Det bør opprettes et nasjonalt opplæringssenter ved Eid videregående skole i Nordfjordeid for faget.

Snekkerfaget ble ved gjennomføringen av Kunnskapsløftet splittet og lagt til de tre utdanningsprogrammene BA, DH og TIP. BNL var imot splittingen, men aksepterte den fordi vi var av den oppfatning at dette kunne bedre rekrutteringen til faget(ene). Vi ser i dag at dette ikke er tilfelle. Fagene utarmes, små læremiljøer blir ødelagt, og rekrutteringen svikter.

Vi vil i begrunnelsen legge vekt på at fagene i sterk grad overlapper hverandre, samt se på rekruttering og kompetansebehov. I forhold til at fagene overlapper hverandre, er det slik at noen skoler tilbyr både Vg2 design og trearbeid, og Vg2 treteknikk. Dette gjelder Lena i Oppland, Elverum og Skedsmo. Vi ser at disse skolene kjører de to ulike Vg2 klassene felles i store deler av opplæringen.

Under Yrkes-NM på Lillestrøm i 2012 gjennomførte snekkerfagene en felles konkurranse med utøvere fra møbelsnekker, trevaresnekker og industriell møbelproduksjon. De laget i utgangspunktet samme produkt, men benyttet noe ulike sammensettingsmetoder ut fra hva som vektlegges innen de ulike fagretningene. Kunnskapsminister Kristin Halvorsen tok seg god tid inne på konkurranseområdet til snekkerfagene, og vi fikk forståelsen av at hun så at disse fagene har svært mye til felles.

I forhold til rekruttering og kompetansebehov, ser vi at flere av fylkene under innføringen av Kunnskapsløftet valgte å tilby kun ett av de tre mulige snekkerfagene. Vi har observert at det har vært vanskelig å fylle klassene, og resultatet har vært at mange tilbud har blitt lagt ned.

Når det gjelder søkingen til læreplass har vi sett en nedgang mellom 2010 og 2013 fra 44 til 33 elever på trevare og bygginnredningsfaget, og en nedgang fra 38 til 19 elever på møbelsnekkerfaget. Søkingen til Vg2 treteknikk har i samme periode gått ned fra 76 til 53 elever.

I årene før Kunnskapsløftet ble innført gikk søkingen til grunnkurs trearbeidsfag ned fra 278 til 266 elever mellom 2002 og 2005. Hvis vi ser på søkingen til læreplass i trevare- og møbelsnekkerfaget i årene 2002 -2007 var den relativt stabil med 132 i 2002 og 130 i 2007. Utviklingen forut for dette var preget av en tilbakegang i antall søkere og i 1997 var det 530 søkere til grunnkurs trearbeidsfag.

Grunnen til at man splittet opp fagene var en antagelse om at utviklingen kunne snues, men vi konkluderer med at oppsplittingen har forsterket den negative trenden. BNL vil derfor samle fagene fra DH og BA til nytt fag under bygg- og anleggsteknikk. Dette vil etter vår oppfatning være den eneste muligheten til å styrke rekrutteringen, og skaffe snekkerbransjen tilstrekkelig med kvalifisert arbeidskraft.

Utviklingen i søkertallene står i sterk kontrast til behovet for lærlinger. Våren 2012 ble det gjennomført en spørreundersøkelse blant trevarebedrifter tilknyttet vår bransje Norsk Trevare. Undersøkelsen ga tydelige svar på at bransjen ønsker å ta inn lærlinger, men at det i mange fylker ikke er utdanningstilbud og derfor heller ikke nok lærlinger.

Vi viser i denne sammenheng også til regjeringens melding til Stortinget nr. 20 *På rett vei*, som inviterte partene i arbeidslivet til gjennomgang av tilbudsstrukturen. Vårt forslag er en naturlig del av en revisjon av tilbudsstrukturen. Vi viser også til vedlegg 2 i brevet av 1. september 2010, en sammenstilling av kompetansemål i de aktuelle læreplanene.

Vennlig hilsen

Jørgen Leegaard
Direktør kompetansepolitikk, utdanning og rekruttering
Byggenæringens Landsforening (BNL)

Vedlegg 3: Brev fra Oslo Snekkermesterlaug

OSLO SNEKKERMESTERLAUG

Utdanningsdirektoratet
Postboks 3959 Grønland
0135 Oslo

Oslo Snekkermesterlaug er blitt kjent med Byggenæringens Landsforenings brev til Utdanningsdirektoratet av 12. juli 2013 der BNL fremmer krav om sammenslåing av møbel- og trevaresnekkerfagene : "I dette brev fremmer vi krav om at fagene møbelsnekkerfaget (DH) og trevare- og bygginnredningsfaget (BA)slås sammen til et nytt fag, med ny fagtittel trevare- og møbelsnekker. Faget må i Vg1 legges til Bygg-og anleggsteknkik og til Treteknikk i Vg2. Vi mener det også må sees på kryssløpsmuligheter mellom DH og BA".

Ved innføringen av Kunnskapsløftet ble trearbeidsfagene delt mellom tre utdanningsprogrammer (BA; TIP; DH) og på den måten ble det tydeliggjort at det dreier seg om flere ulike fag med møbelsnekker, trevaresnekker og industrisnekker som hoved-retninger. I tillegg leder utdanningene til flere mindre fag som treskjærer, orgelbygger, limtrearbeider, kurvfletter og andre. Det ble lagt opp til kryssløp mellom de tre programmene. Dette ble gjort blant annet for å sikre at de relativt få skolene som har skoleverksteder for trearbeid fortsatt skulle bli opprettholdt og best mulig utnyttet i henhold til fylkeskommunens muligheter og behov.

Byggenæringens Landsforening satte seg dessverre imot kryssløp inn mot Treteknikk fra DH og TIP. Derfor ble muligheten for å få til en mest mulig fleksibel løsning med rekruttering til snekkerfagene fra tre forskjellige programområder hindret. Fylkeskommunene kan derfor ikke benytte de eksisterende skoleverkstedene til å gi tilbud både i Treteknikk og Møbelsnekkerfaget i samme skoleverksted. Det er i dag kryssløpsmulighet både fra Vg1 BA og TIP til Vg2 Møbelsnekker. Flere skoler greier å rekruttere nok elever til møbelsnekkerutdanningen bare fordi de kan fylle klassene med elever både fra BA, TIP og DH.

Vi kan derfor ikke forstå hvorfor det skulle gi en bedre rekruttering å legge både møbel- og trevaresnekkerutdanningene til BA, men vi registrerer at både Norsk Trevare og andre deler av bransjen ikke føler seg komfortable med at trearbeidsfagene er delt på denne måten og vil derfor ikke aktivt motarbeide en slik løsning.

Dersom utdanningsdirektoratet velger å imøtekomme kravene fra BNL og samler alle trearbeidsfagene i BA, vil det være avgjørende at det samtidig åpnes for kryssløp inn til fagene fra både DH og TIP. Vi registrerer at BNL nå har endret holdning til dette og åpner for kryssløp fra DH til Treteknikk, noe BNL tidligere har motsatt seg. Denne holdningsendringen er positiv. Det er en god del jenter som søker til DH og videre til møbelsnekkerfaget. Vi vet også at svært få jenter søker BA. En mulighet for kryssløp fra DH til Treteknikk vil derfor holde veien åpen for jenter til snekkerfagene.

Forskjellen mellom de tre fagene på grunnleggende nivå er ikke større enn at de utmerket godt kan undervises i samme klasse. Det er de fleste enige om. Slike sammensatte klasser var vanlig på yrkesskolene før. Den gang het det møbelsnekker, trevaresnekker og maskinsnekker. Elevene gikk i samme klasse, men laget ulike ting etter hvilken retning de hadde valgt. Det fungerte helt utmerket og slik kunne skolekapasiteten fortsatt utnyttes.

Vi ser imidlertid at utdanningen på skolene er såpass basispreget at det ikke er noen vesentlig grunn til å dele fagene allerede på skolenivå. Det er først når elevene skal ut i lære at det er naturlig å dele dem i sine fagspesialiteter. Noe av det som hemmer gjennomstrømningen i faget er at valget mellom møbelsnekker eller trevaresnekker skjer allerede på vg2. Dersom tilgjengelig læreplass ikke samsvarer med fagvalget på Vg2, reduseres elevens mulighet for å få læreplass. For mange vil muligheten til å velge fag først når de velger læreplass øke muligheten for å fullføre opplæringen. Det vil gi bransjen mulighet til å utdanne de fagarbeiderne det er behov for i bedriftene og redusere problemene med å få til fulle klasser i skolen.

Vi vil sterkt understreke at vi ser det som vesentlig at alle trearbeidsfagene og læreplanene deres opprettholdes i Vg3 i skole eller bedrift. Både i Oslo og Akershus og flere andre steder i landet er det sterk tradisjon for å utdanne møbelsnekkere og det er etterspørsel etter fagkompetansen i næringslivet. Vi ber også om at de små trefagene som i dag ligger i vg2 Design og trearbeid sikres videre plass i opplæringsstrukturen om det skulle bli et felles vg2 for møbelsnekker og trevare- og bygginnredningsfaget. Det er viktig at disse små og spesielle fagene blir tatt vare på også i framtiden som egne yrker.

Kopi til Byggenæringens landsforening, Norsk Trevare, Faglig råd Design og håndverk og Faglig råd Bygg og anlegg.

Oslo 2013-11-20

Med vennlig hilsen
Oslo Snekkermesterlaug
Anne Cathrine Hagen
Laugsskriver

Vedlegg 4: Brev fra Morten Hjort

Forslag om sammenslåing av snekkerfagene i utdanningsprogrammene Bygg- og anleggsteknikk (BA) og Design og håndverk (DH)

Jeg er gjort kjent med BNL's brev av 12.juli 2013 til Utdanningsdirektoratet der man krever sammenslåing av snekkerfagene Møbelsnekker og Trevare- og bygginnredningssnekker til et nytt fag med tittel Trevare- og møbelsnekker.

En slik sammenslåing er meget uheldig og vil gå ut over læringen om tradisjonelle løsninger utført med tradisjonelt verktøy – læring som er helt grunnleggende i Møbelsnekkerfaget.

Dette er å gå et langt skritt tilbake!

Før R-94 hadde vi mange skoler med snekkerverksteder for undervisning i snekkerfag, og skolene tilpasset i stor grad undervisningen til behovet i distriktet rundt skolen. På Elvebakken videregående i Oslo var undervisningen delt i Møbelsnekker, Innredningssnekker og Maskinsnekker. Elevene gikk i samme klasse, men hadde forskjellig læring i praktisk utføring av faget. Skolen førte frem til svennebrev spesifisert for det enkelte fag og svenneprøven ble bedømt av egne prøvenemnder for de enkelte fagene.

Under R-94 ble dette slått sammen til et fag, Trevare- og møbelsnekkerfaget. Lærerne ble usikre på hva de skulle legge vekt på i undervisningen og fagfeltet ble så bredt at det ble vanskelig for elevene å forstå hva de holdt på med. Vi fikk uendelige diskusjoner i fagmiljøene om hva man skulle legge vekt på i undervisningen og det var klare tegn på at forståelsen for grunnleggende sammensetningsmetoder, tradisjonelle løsninger og opplæring og bruk av tradisjonelt snekkerverktøy ble tilsidesatt.

Man kan si mye om Kunnskapsløftet, men at Møbelsnekkerfaget havnet i DH, Trevare- og bygginnredningsfaget kom i BA og Industrisnekker ble lagt til TIP, førte igjen til at fagene ble synlige, lærerne kunne konsentrere seg om ett fag og elevene forstå hva de holder på med.

Skoleverkstedene

Mange av skolene med snekkerverksteder ble Kunst og håndverksskoler og skolene så først og fremst sitt ansvar å undervise i Møbelsnekkerfaget. Men også på skoler med BA i tillegg til DH fortsatte man med Møbelsnekkerutdanning i Vg2 uten å ha tilbud i Vg2 Treteknikk parallelt. Årsaken kan være flere, men det er tydelig at man fra bransjehold ikke har hatt noe godt samarbeid med BA avdelingene på skolene for å få disse til å se sitt ansvar i å rekruttere til Vg2 Treteknikk. Også skolene med BA uten snekkerverksteder har et ansvar for å gi elevene innføring i Treteknikk og samarbeide med skoler som har verksted. Samarbeidet BA på Nesbru videregående med Design og trearbeid på Rud er et godt eksempel på at dette går bra.

Oslo Snekkermesterlaug har hatt flere møter med bransjeforeningen Norsk Trevare om bistand til å gjøre BA skolene i Oslo og Akershus oppmerksom på muligheten til å samarbeide med de skolene som hadde verksteder. Tilsynelatende ble intet gjort.

I perioden med Kunnskapsløftet har vi mistet flere fine skoleverksteder som Ås, Greåker, Lunde m/flere, og nå spøker det kanskje for Lena. Når jeg søker på skolene får jeg opplyst at Lena har DH og TIP, de har også tilbud i Vg2 Design og trearbeid og Vg2 Industriell møbelproduksjon. Tidligere har de også hatt tilbud i Vg2 Treteknikk. Når jeg søker på Gjøvik videregående finner jeg at skolen har både BA og DH, og de har tilbud i Vg2 Treteknikk, men det nevnes ingen ting om Vg2 Design og trearbeid som kunne gått parallelt med Treteknikk. Hvis noe skal gjøres, er det å få skolene til å se mulighetene det må legges vekt på.

Gauldal skole har DH, BA og TIP, men har også ungdomstrinnet. Skoleverkstedet ble kun benyttet til DH elevene og lærerne var fortvilet over dårlig kontakt med bransjen da jeg var innom i februar i år. Etter noen e-poster til personer som burde vært opptatt av skolen ser det nå heldigvis ut til at det er blitt et samarbeid om fortsatt drift hvor bedriftene er kommet mer med og tilbudet utvides til å omfatte Treteknikk. Dette viser at det nytter, bare man er villig til å samarbeide. I 2001 var det fem skoler med snekkerfag i Trøndelagsfylkene, i dag er Gauldal den eneste. Og det var nære på der også. Nordenfor Gauldal har vi ingen snekkerskoler så vidt jeg vet.

Mitt håp er at fagene må samarbeide om opplæringen, men behold sine spesialiteter. Det må være opp til skolene å vurdere ensrettet praktisk utdanning i skoleløpet, eller om man skal ha separate grupper innenfor klassen for de elevene som vet hvilket fag de ønsker å ende opp i. Mitt ønske er det sistnevnte.

Å slå sammen fagene under BA vil føre til at snekkerverkstedene på DH skolene legges ned.

Søkningen til fagene

Å slå fagene sammen til et fag under BA vil føre til at fokus på snekkerfag under DH og søkerne herfra blir borte. Når jeg leser at mer enn 90% av elevene på BA er gutter, vil vi kanskje få en halv jente pr. år inn i fagene. Ved å beholde Møbelsnekkerfaget under DH vil andelen jenter bli betydelig større.

Avsnitt fem om overlapp i fagene.

I brevet legges det vekt på at fagene i sterk grad overlapper hverandre. Hvis vi leser under vilbli.no under Trevaresnekker kommer det frem at faget i dag i stor grad utføres maskinelt og at datakunnskap er viktig. Det legges vekt på at det ikke lenger er et håndverksfag. Ved å lese tilsvarende informasjon om møbelsnekkerfaget kommer det raskt frem at vi her snakker om et håndverksfag der individuell tilpasning og vurdering er viktige elementer. Det kommer også frem at man arbeider med finerte arbeider og tilpassing av beslag.

Altså to vidt forskjellige fag i enden av utdanningsløpet. Mye felles verktøy og utstyr, stor forskjell i prosess og utførelse.

At skolene i Vg2 ikke har lagt stor vekt på forskjellene må den enkelte skole og lærer stå ansvarlig for, spesialiseringen kommer i bedriften. Men jo mer kandidatene er forberedt allerede i skoleløpet, desto mer får de ut av verkstedopplæringen. Og ikke minst, jo mer de er tilpasset læreplassen, dess ivrigere blir bedriftene på å ha dem som lærlinger.

Vi må heller ikke glemme at Vg2 Design og trearbeid fører videre til Tredreier-, Treskjærer- og Orgelbyggerfagene.

Samtidig fører Vg2 Treteknikk videre til Trelastfaget og Limtreproduksjonsfaget. Dette er fag som ytterligere forsterker forskjellene. Hvordan BNL tenker å løse dette er overhodet i berørt i brevet.

Hva med de mer spesielle skolene. Vi har Østfold Møbelsnekkerskole på Mysen som har Vg1 DH, men benytter dette til møbelsnekkerutdanning fra dag en. Mange av elevene er voksne og flere fra denne skolen har gått videre og endt opp på Carl Malmstens snekkerskole i Stockholm som i dag er et universitetsstudie. Vi har også Hjerleid videregående på Dovre som underviser i treskjæring. Hvilken plass tenker BNL seg for disse skolene.

Avsnitt seks om NM på Lillestrøm – Problemstillingen satt på hodet.

Brevet kan gi utrykk for at oppgavene under NM var så like at de kunne vært utført under et felles fag. Dette er å sette sannheten opp ned.

Sannheten er at oppgavekomiteen med et medlem fra hvert fag – Trevare-, Møbel og Industrisnekker – hadde som intensjon å forsøke å lage en felles oppgave inneholdende elementer fra de tre fagene slik at kandidatene måtte tilpasse seg de ukjente øvelsene fra de andre fagene. Det viste seg raskt at det ikke var mulig å bli enige om en slik oppgave. Vi laget derfor hver vår oppgave tilpasset eget fag. Imidlertid var vi påmeldt konkurransen som et fag og utarbeidet derfor et poengsystem vi mente vi kunne stå inne for for å kåre vinnerne. Altså fagene har mye felles, men ulikhetene er så store at de må betraktes som separate fag.

Denne ulikheten kom enda bedre frem da det på evalueringsmøtet etter NM ble besluttet at vinneren av NM, en trevaresnekker skulle delta i WorldSkill Competition i Leipzig sist sommer. Trevaresnekkerfaget i Norge assosierer seg med faget Joinery i utlandet. I faget ser man på kunnskapen om- og utførelsen av tradisjonelle sammensetninger som meget viktig. Vår kandidat hadde svært lite kjennskap til dette da treningen frem til konkurransen kom i gang i februar. Altså har trevaresnekkerfaget i Norge gått så langt i retning av store maskiner i stedet for håndverktøyet at det ikke lenger er noe håndverksfag, og således umulig kan slåes sammen med Møbelsnekkerfaget. Møbelsnekkerfaget i Norge har for øvrig ganske nøyaktig samme fagbeskrivelse som faget Cabinetmaking i WorldSkills.

Hva er det behov for fremover

På seminar Løfte Håndverket på Voss i oktober ble det klart at det i tiden fremover vil være et stort behov for håndverkere med kunnskap om tradisjonelle løsninger og bruk av det skarpe håndverktøyet. Trevaresnekkerfaget er ikke lenger det rette faget til restaurering av vinduer og dører, eller listverk og innredninger når det skal utføres i tråd med Riksantikvarens krav. Da må vi ha den allsidige møbelsnekker.

Konklusjon

Behold fagene som de er, men intensiver samarbeidet om en felles utdanning i skoleløpet. Skoleverksteder er enkle å avvikle, men meget vanskelig å få bevilgninger til å bygge opp. De må derfor søkes benyttet der de er.

Med vennlig hilsen

Morten Hiorth

Møbelsnekker